

ДО 100-РІЧЧЯ ВІД ЗАСНУВАННЯ КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ІВАНА ОГІЄНКА

УДК 94:323.1(477)

*Анатолій Філінюк
м. Кам'янець-Подільський*

КАДРОВА І ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНА СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ НА ІСТОРИЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ІВАНА ОГІЄНКА: ДОСВІД, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ

У статті зроблена спроба охарактеризувати систему кадрової та теоретико-методологічної складової підготовки фахівців історичних спеціальностей усіх рівнів акредитації у найстарішому в Південно-Західній Україні закладі вищої освіти – Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка. Узагальнено накопичений досвід діяльності деканату і кафедр історичного факультету, зокрема кафедри історії України, в цьому напрямі. Обґрунтовано проблеми і перспективи поліпшення роботи із пошуків шляхів і засобів її удосконалення з урахуванням краєвих надбань вітчизняної та зарубіжної практики.

Ключові слова: *кадрова, теоретико-методологічна складова, підготовка фахівців, історичний факультет, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, досвід, проблеми, перспективи.*

У Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка нагромаджено багаторічний досвід підготовки фахівців вищої кваліфікації. У його складі чільне місце посідала і посідає кадрова та теоретико-методологічна складова. Більше того, вона набуває дедалі більш важливого значення в сучасних умовах, коли головним стало не тільки і не стільки здобуття глибоких знань за обраним фахом, скільки озброєння знаннями та вміннями для їх самостійного систематичного поповнення і переосмислення. Водночас слід враховувати, що кожен фахівець сьогодні має й матиме справу як з об'єктивними науковими знаннями про минуле, котрі продукуються вітчизняною і зарубіжною історичною науковою спільнотою, так і з тим, що інформація про минуле України та

світ значною мірою концептуалізована з російських історичних і публіцистичних праць, створених під потужним тиском відповідних міфів й фальсифікацій. Саме в цьому й приховуються витоки більшості сьогоденних непорозумінь, пов'язаних із неадекватним ставленням чи то до різних сторінок історії, чи до інтерпретації новітньої російсько-української війни. «Сучасна Вітчизняна війна за незалежність, розпочата у відповідь на агресію Росії в лютому 2014 р., є прямим продовженням кількасотлітнього протиборства українського світу московській експансії, тому просто не могла не відчути на собі вплив попередніх протистоянь»¹.

Сучасний етап розвитку української цивілізації зумовлений цивілізаційним вибухом на межі ХХ – ХХІ ст., який дав шанс Україні відновити свій суверенітет, спрямувати історичний розвиток по шляху незалежності і демократії². З іншого боку, динамізм суспільно-політичних і соціокультурних процесів в нашій країні зумовлений глибинними трансформаційними змінами, що відбуваються як під впливом демократизації суспільства, реалізації цінностей Революції гідності, так і інформатизації сучасного світу. За таких умов дедалі більшої актуальності набуває послідовна та цілеспрямована теоретико-методологічна підготовка майбутніх професійних істориків, спроможних не лише знати й передавати здобуті знання про наше історичне минуле та збережувати їх самостійно, а й всіляко сприяти неухильному збереженню і примноженню національних традицій і самобутності українського народу, індикаторами яких слугують українська історія та український менталітет. І це закономірно, адже майбутній професійний історик покликаний навчитись здійснювати реконструкцію історичного минулого через власне розуміння, уявлення, усвідомлення та осмислення. Рівно сто років тому, в 1918 р. відомий німецький історик, філософ, культуролог і публіцист й мислитель Освальд Шпенглер у своїй книзі «Присмерк Європи (Закат Європы)» зазначав, що будучи професіоналом, кожний історик не зображає той чи інший факт, подію, явище, закономірність, а відкриває їх у собі, не механічно читає і передає інформацію про минуле, а висвітлює, розкриває їх через призму власного осмислення³.

На користь необхідності і важливості теоретико-методологічної підготовки студентів-істориків варто віднести кілька принципових аргументів. По-перше, вона покликана виступати ключем для професійного осмислення та відтворення минулого. По-друге, кожному з майбутніх фахівців потрібно буде, перш ніж займати ту чи іншу позицію щодо оцінок і трактування минулого, нинішнього й майбутнього України, теоретично осмислити сучасні процеси модернізації нашого суспільства, а

вже тоді виступати активним суб'єктом їх реалізації. Саме історична правда є найгострішою зброєю проти агресії Російської Федерації на Сході України та анексії Криму. По-третє, новому корпусу фахівців гуманітарного напрямку, передусім історикам, належить підготувати співвітчизників до переходу від минулих соціально-політичних установок і цінностей до нових поглядів на життя в умовах переходу на європейські та світові стандарти, в центрі яких перебуває людина і громадянин. По-четверте, розуміння історичного процесу прямо чи опосередковано впливає на масову історичну свідомість й суспільну практику. Ґрунтовна теоретико-методологічна підготовка та історичне мислення дозволяють розглядати складні проблеми на інтеграційному, синергетичному рівні, формувати гіпотези, використовувати логіко-методологічні принципи, вироблені в межах філософських і історичних знань, створювати теорії, володіти логікою прийняття рішень, а також орієнтації в складній діяльності тощо⁴.

У цьому зв'язку варто навести слова відомого італійського історика Бенедетто Кроче, який наголошував, що «Сучасна історія виникає безпосередньо з життя, звідти ж походить і не-сучасна історія, оскільки очевидно, що лише інтерес до теперішнього здатний спонукати на дослідження фактів минулого: вони входять в нинішнє життя і відгукуються на нинішні, а не колишні інтереси. Про це на різні лади твердять історики, в цьому і полягає якщо не глибинна суть, то хоча б причина живучості доволі збитої формули: «історія – *magistravitaе*» (історія – наставниця життя)». Головний пафос крочеанської концепції історії спрямований на визнання в процесі історичного розвитку та пізнання ролі активної, творчої, моральної особистості, що творить історію у відповідності зі своїми моральними, ціннісними установками.

У підготовці фахівців історії на історичному факультеті Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка нагромаджений значний досвід роботи щодо теоретико-методологічної підготовки. Накопичення цього досвіду пройшло в три основних етапи. Перший із них продовжувався з часу відновлення історичного факультету в 1968 до 1990 р. Його вирізняло те, що в підготовці істориків істотно місце посідало вивчення навчального курсу «Вступ до спеціальності». Знайомлячись з ним на першому курсі, студенти опановували основні принципи та підходи до вивчення історичного минулого через призму теорії суспільно-економічних формацій – важливої складової марксистсько-ленінської теорії. При цьому основоположну роль відіграло вивчення таких філософських дисциплін, як: діалектичний та історичний матеріалізм, політекономія капіталізму і соціалізму (як першої

фази комунізму), а також науковий комунізм. Власне, майбутньому вчителю історії необхідно було засвоїти закони, за якими розвивалося і розвивається суспільство в неодмінно прогресивному напрямі: від найдавніших часів до сьогодення, тобто від первіснообщинного ладу через рабовласницьку, феодално-кріпосницьку і капіталістичну до комуністичної формації. Тоді було прийнято, що теоретичні та методологічні проблеми досліджували в центрі, а на периферії повинні були їх лише засвоювати та керуватися ними.

Ситуація докорінно змінилася з крахом соціалістичної ідеології та розвалом соціалістичної системи на межі 80–90-х рр. минулого століття. Власне тоді розпочався другий етап теоретико-методологічної підготовки студентів історичного факультету. Історики опинилися перед фактом методологічної кризи, оскільки нав'язана комуністами догматична марксистсько-ленінська методологія зазнала повного краху. Назріла потреба в пошуку нових орієнтирів і підходів до вивчення та реконструкції вітчизняного минулого. Це означало закінчення ери «єдино вірної теорії і методології» й початок переходу до періоду плюралізму, що передбачав застосування різних пізнавальних підходів, котрі не зводились до якогось одного основоположного. На цьому етапі питання про теоретико-методологічні засади різних існуючих напрямків методології набуло виняткової актуальності та гостроти. Передусім це стосувалася пошуку методологічного синтезу і його концептуального ядра в реалізації історичного пізнання.

У процесі підготовці істориків в більшості наукових праць своєрідною «ахілесовою п'ятою» була відсутність міцного методологічного фундаменту для синергії різноманітних дисциплінарних підходів. Це, в свою чергу, впиралось у проблему «наведення мостів» між різними дисциплінарними підходами, а точніше кажучи, переведення даної проблеми на новий рівень теоретичного й конкретно-історичного осмислення. Ось чому на факультеті глибоко усвідомили нагальну потребу не формальної, епізодичної, фрагментарної, а саме системної та тісної співпраці з колективом й окремими відділами та вченими Інституту історії України НАН України. Як результат, із середини 90-х рр. ХХ ст. на історичному факультеті утвердилась практика залучення до навчального процесу провідних вчених цього наукового Інституту, зокрема його очільника академіка В.А. Смолія, його заступників професора С.В. Кульчицького і члена-кореспондента НАН України О.П. Реєнта, завідувачів відділами члена-кореспондента НАН України, професора В.М. Даниленка, професора О.Є. Лисенка, академіка НАН України П.Т. Тронька, професора

О.А. Удада та інших. Поступово, тобто з підготовкою групи докторів історичних наук, у колективі основну місію щодо теоретико-методологічної підготовки студентів стали виконувати головним чином свої професори. Саме вони очолювали процес перенавчання себе і вчителів-предметників, здатних знаннями, світоглядними переконаннями та громадянськими установками вирощувати нові покоління істориків сучасної України.

Одне з найважливіших завдань в організації навчання і виховання майбутніх істориків – допомогти студентам в опануванні сучасною теорією та методологією історії як неодмінною умовою й незамінним інструментом у пізнанні самих себе, своєї та світової історії, своїх і світових достойників. Вкрай необхідно навчити їх відкривати очі нашим співвітчизникам на історичні, суспільно-політичні, соціально-економічні, духовно-культурні та інтелектуальні здобутки українського народу, світової спільноти загалом. Ефективність навчання значною мірою залежить від того, які цінності та взірці обирають викладачі і їхні студенти. І треба віддати належне, що історичний факультет університету за останні десятиліття став зразком якісної новітньої історичної освіти і науки, а деканат і кафедри при підтримці ректорату довели, що професіоналізм, просвітництво, патріотизм, активна життєва позиція – це не просто професіограма історика з підручників, а цілком реальна та об'єктивно необхідна суспільству стратегія фахової діяльності всього колективу. З цією метою, зокрема, на п'ятому курсі був запроваджений навчальний курс «Методологія історії», який забезпечував доктор історичних наук, професор В.С. Степанков, а на магістерському рівні – «Теорія і методологія історії», який доручили читати професору А.Г. Філінюку. Звісно, на історичному факультеті і в університеті загалом не відкидали необхідності продовження практики залучення академічних учених, читання ними спецкурсів і особливо організація методологічних семінарів за участю докторантів, аспірантів і студентів магістратури.

В умовах такої співпраці була утверджена якісно нова практика не заперечення чи заміни однієї методології іншою, а послідовна лінія на озброєння викладачів і студентів винятково важливими теоретико-методологічними напрацюваннями української діаспорної і світової філософсько-історичної думки, від якої ми до недавнього часу були ізольовані й ставились переважно скептично або упереджено. За таких обставин було надзвичайно важливо засвоїти природу історичних понять і категорій, сутність поняття «історіописання», його зміст і часові межі, відмінності між міфом та історичною наукою, всього комплексу понятійно-категоріального апара-

ту теорії та методології історичного пізнання, його проблеми та перспективи на сучасному етапі, про місце та значення міфів і фальсифікацій тощо. Адже історія безліч разів доводила: щоб протистояти ворогам, нам українцям, необхідно взяти з історії кращі зразки свободи думки, духовного подвижництва, відчуття співвідповідальності з вільним світом за мир.

Можна стверджувати, що теоретико-методологічна підготовка студентів-істориків на факультеті перейшла поступово в третій, нинішній етап. Рубіжним у цьому відношенні стали проведені з ініціативи і на базі навчального закладу два наукових форуми: в жовтні 2001 р. – Міжнародна наукова конференція «Українська історіографія на рубежі століть» та у вересні 2003 р. Другий міжнародний науковий конгрес українських істориків «Українська історична наука на сучасному етапі розвитку». Зокрема, учасниками конгресу були близько 500 осіб із 16 країн, у тому числі Австрії, Великобританії, Казахстану, Канади, Республіки Молдова, Німеччини, Республіки Білорусь, Республіки Польща, Російської Федерації, Румунії, Словацької Республіки, США, Франції. За результатами 5 пленарних, 34 секційних засідань, 3 круглих столів і 4 презентацій вони виробили істотні теоретичні, методологічні та змістові напрацювання, котрі увійшли до п'ятитомного видання його матеріалів. Проте головним став той факт, що відтоді втратив будь-який сенс ділити українську історичну науку на матерікову і діаспорну.

Нинішній етап теоретико-методологічної підготовки студентів-істориків вирізняють три основних аспекти. По-перше, в освітньо-навчальних програмах вона чітко відображена у компетентностях, яких набуває кожен майбутній магістр історії. По-друге, ця складова конкретизована в навчальному курсі «Теорія і методологія історії. По-третє, акценти на забезпечення необхідного рівня теоретико-методологічної рефлексії (осмислення) майбутніми фахівцями минулого реалізуються з допомогою збагачення дослідницьких результатів і методик інших наук й застосування сучасних методологічних підходів у контексті їх взаємодоповнюваності та наявності загального методологічного фокуса для вивчення і відтворення генези й розвитку багатошарової дійсності суспільства. По-четверте, в зв'язку з підготовкою на магістерському рівні істориків-архівістів було запроваджено окремий навчальний курс «Методологія архівної справи». По-п'яте, для аспірантів, які розпочали з 2016 р. виконання навчально-наукової програми доктора філософії в галузі історії та археології, передбачено два навчальних курси теоретико-методологічного характеру – «Методологічні засади дисертаційних досліджень з історії та археології» і «Сучасна теорія та методологія історії

України». По-шосте, на всіх курсах і спеціальностях історичного факультету введені навчальні предмети за вибором студентів, головний акцент в яких зроблено на теоретичні та методологічні проблеми минулого.

В цій багатогранній роботі ми виходимо з того, що європейські історики, зокрема послідовники французького вченого Ф. Броделя, переконані в тому, що теорії як єдиного універсального принципу – матеріального чи ідеалістичного, яка (які) б були здатними пояснити все різноманіття історичної дійсності, не існує. У колективі утвердилася схильність до методологічного плюралізму та усвідомлення важливості залучення принципів і методів з інших галузей наук, залишаючись при цьому на ґрунті історії, не перетворюючись на економістів чи соціологів. Зважаючи на це, науково-педагогічні працівники історичного факультету систематично працюють над тим, щоб студенти вивчали і знали історію (як соціальну реальність в минулому), яка не обмежується жорсткими схемами К. Маркса, Ф. Броделя, І. Валерстайна, М. Вебера, Т. Парсонса чи інших вчених; щоб розуміли багатофакторний розвиток історичного процесу як спонтанну людську дійсність, котра розвивалася в просторі і часі. Враховуючи, що людина (люди) жили в певному суспільному середовищі, були членами відповідних соціальних груп, вивчення стереотипів і мотивів їхньої поведінки вимагає звернення до моделей, вироблених іншими гуманітарними та суміжними науками. Власне, в цьому і полягає міждисциплінарний підхід до вивчення історії, який збагачує історичне пізнання.

Історики в сучасних умовах чи не вперше отримали можливість подивитись на минуле України не лише незааганжованим поглядом, а через власні «українські діоптрії», тобто поглянути на національну історію очима українців. Адже, говорячи словами В. Мак-Ніла, бачення істориком «минулого віддзеркалює досвід його епохи, залежить від традицій і школи, несе на собі відбиток того часу і місця, в якому він жив»⁵. Тим більше, що історія, за виключенням беззаперечних фактів, ґрунтується передусім на інтерпретації, і до певної міри, допускає існування багатьох істин.

Практика дедалі більше засвідчує, що не існує єдиної моделі міждисциплінарного синтезу, як не існує і не може бути єдиного набору дисциплін, які історик залучає до вивчення минулого. В сучасній історичній науці немає єдиного підходу, який би приймали всі фахівці. Підходи базуються на різних філософських передумовах про цілі науки і про природу соціальної реальності. Найчастіше дослідники дотримуються одного з підходів, а іноді поєднують елементи різних підходів⁶. Отже, майбутніх істориків націлюємо на те, що один і той са-

мий предмет різні автори можуть вивчати по-різному, застосовуючи один, два, три підходи чи елементи цих підходів.

Все залежить від предмета дослідження, його масштабності. Як зазначав Ю. Лотман, у тих сферах історії, де люди відіграють роль «частинок великого розміру», включених у бронівський рух гігантських надособистісних процесів, закони причинності постають у своїх простих, можна сказати, механічних формах. Там, де історія постає як величезна множинність альтернатив, вибір між якими здійснюється інтелектуальною і вольовою силою людини, необхідні пошуки нових, більш складних форм причинності»⁷. Звідси важливим є нагромадження концептуально-методологічного досвіду й систематичне вивчення природи і механізму синтезу дослідницьких стратегій у рамках мікро-чи макроісторії та добір відповідного інструментарію, відповідних моделей. Тому якщо раніше головним майданчиком теоретико-методологічної підготовки студентів виступала кафедра історії України, то нині цією діяльністю охоплено всі кафедри та наукові школи історичного факультету.

Що ж до кадрового складу науково-педагогічних працівників, то, звичайно, результати тут є незаперечними, адже з 1991 р. він не лише збільшився чисельно, а й зазнав істотних якісних змін. Приміром, на історичному факультеті Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка сьогодні працює 14 докторів наук, професорів і майже 50 кандидатів наук, доцентів. Потужний науково-педагогічний склад представлений на факультетах української філології та журналістики, іноземної філології і економічному та педагогічному факультетах. «Покоління дев'яностих», тобто молодих, амбіційних, освічених викладачів, котрі вже не обтяжені ідеологічними обмеженнями, вирізняються більш гнучким підходом до будь-яких питань минулого. Вершину історичної полеміки, серед зрілих, досвідчених дослідників визначають А. Баженов, В. Газін, О. Завальнюк, С. Копилов, В. Степанков, О. Федьков, А. Філінюк, які зважено і прискіпливо підходять до постановки та реалізації наукових проблем. Їх, як і раніше, істотно підсилюють залучені до забезпечення навчального процесу доктори історичних наук, професори з академічних інститутів НАН України академік В. Смолій, член-кореспондент НАН України О. Реснт, професори В. Брехуненко, О. Лисенко, В. Лозовий, Ю. Мицик та інші. Характерними рисами цього етапу, на наше переконання, є:

- наявність вільної творчості та великої кількості спеціалізованих періодичних видань, на сторінках яких ведеться жвава дискусія;
- можливість різних підходів за відсутності ідеологічного тиску;

- об'єднання дослідників в ініціативні групи, що надають підтримку та допомагають у розповсюдженні інформації та обміну думками;
- початок аналізу історіографії питань і пошук істини через урізноманітнення засобів тощо.

Вслід за І. Гиричем ми розглядаємо поняття національного міфу як головну ідею, що лежить в концептуальній основі суспільно-державного розвитку України. Кожна національна варіація міфу, на його переконання, лежить в основі національної ідеї, а науковим виразом національної ідеї є власне національна історіографія. Вважаємо за необхідне акцентувати увагу на тому, що національний міф є комплексом уявлень про минуле, як пріоритетних поглядів на «героїв історії», що передбачає необхідність життя народу в системі відповідних переконань, сформованих національною історіографією та суспільною філософією, а також функціонування суспільства в середовищі власного національного міфу. Звідси нагальна потреба перегляду історичних міфів і стереотипів, які сотнями років поширювалися серед народних мас неукраїнськими чинниками, «з позицій легітимації присутності української нації і державності в європейській і світовій історії»⁸.

У зв'язку з цим особливого значення набуває мережева модель науки. Як зазначає українська дослідниця І. Колесник, «виникнення принципово нових моделей історії історіографії в уявленні істориків зумовлено цілою низкою причин. По-перше, йдеться про зміну політичної кон'юнктури: крах тоталітарного режиму, кризу марксистської ідеології, новий політичний статус України як незалежної держави. По-друге, стан західної науки, процес входження України у світовий інтелектуальний простір, «прозорість» інтелектуальних кордонів. Урешті, найважливіший чинник – перехід до інформаційного суспільства, нових технологій. У потоках інформації немає жодних пріоритетів, усталених лідерів, течій, теорій, методів. Знання стає версіальним, динамічним, зникають ієрархії, руйнуються авторитети в науці. За таких умов вивчення минулої науки неможливе у вигляді сукупності біографій, праць істориків, або через конкуренцію провідних течій. Поточна історіографічна ситуація в Україні ускладнюється остаточним заміщенням марксистської схеми історії України національно-історичною концепцією⁹. Водночас українська історична наука має доволі вагомий напрацювання в царині дослідження та осмислення минулого, які складають основу навчального процесу, в якому формуються загальні та спеціальні компетенції фахівців-істориків¹⁰.

Ми маємо свою власну державу. Її потрібно зробити цивілізованою. Для цього необхідно забезпечити її цілісність і недо-

торканність. Недостатня духовна та психологічна з'єднаність вимагає значних зусиль з боку всього народу, формуючи сучасну українську ментальність, спиратися на найкращі національні риси, ознаки і традиції, що зберегались і виплекались українським народом упродовж довгих сторічч боротьби та поневірянь. І саме в такому разі українська нація буде здатною піднятися на високий рівень культури, науки, мистецтва і виробництва¹¹. З іншого боку, не меншою, а, навпаки, ще більшою є потреба в популяризації справді наукових знань, особливо про історію українського народу, про його багатонаціональний склад, про сутність і специфіку міжнаціональних і міжконфесійних відносин, культурну спадщину та духовний потенціал України тощо. Вимагає об'єктивного осмислення наше минуле, яке має ґрунтуватися на реальних подіях і фактах.

Доводиться визнати, що сьогодні, як ніколи, ведеться потужний антиукраїнський наступ на Україну не просто по всьому фронту, який в основному «тримають мертві герої», а спрямований в основу нації – її історію, мову, літературу, звичаї, традиції, церкву, інформаційний простір тощо. В цьому протистоянні за збереження національної ідентичності важливе місце належить історії України як науковій і навчальній дисципліні. Адже історична пам'ять – це своєрідний духовний потенціал, а історичні традиції виступають духовним світоглядним оснащенням спільноти, яка намагається себе усвідомити та ідентифікувати як народ і націю. Без перебільшення, історична пам'ять є основою для історичної свідомості народу, а на їх ґрунті формується національна свідомість.

Історія нинішньої війни між Україною та Росією – це, серед іншого, конкуренція двох міфів про Україну. Українського і російського. Перемогти російські міфи здатна тільки історична правда. Річ у тому, що видумані реальності не тільки співіснують – вони нерідко ворогують. По суті, будь-яка революція – це не що інше, як зміна міфу. Коли на зміну однієї системи самовідчуття приходить інша. І вся історія нинішньої війни між Україною та Росією – це, серед іншого, конкуренція двох міфів про Україну: українського і російського. Москві хочеться, щоб Україна і далі жила кремлівським уявленням про саму себе. Щоб саме російський міф і російська інтерпретація були головними в нашій країні. Тим часом Україна протиставляє цьому свій власний колективний міф про саму себе, який, у свою чергу, складається з самих різних деталей. Серед них сприйняття історії, бажане майбутнє, ставлення до поняття «норми». І свої власні інститути – суспільні, державні та релігійні. Все те, що окреслює країну по периметру і захищає від спроб колишньої метрополії доказати нам, що нас не існує. Щоб формувати свої власні правила гри в країні, нам

треба для початку захиститися від спроб нав'язати нам чужі інтерпретації та правила гри. Якщо ми і запізнилися з деякими процесами на століття, а то й більше, то це не звільняє нас від необхідності розв'язувати назрілі проблеми. В році, що завершується, в українській символічній споруді добавилася ще одна ділянка стіни. Цей наріжний камінь по собі не забезпечує нам успіх і тріумф, проте він дає нам шанс на те, що наше майбутнє будемо визначати саме ми, а не ті, хто вважає, що їхній колективний міф повинен витіснити наш власний.

Глобальна історія вимагає для свого вивчення глобальної методології, яка здатна синтезувати можливість різних підходів і дисциплін, котрі вивчають різні аспекти соціального життя людей і самих людей як соціальних істот¹². Це, в свою чергу, не тільки не зменшує, а, навпаки, підвищує необхідність змістовної та якісної теоретико-методологічної підготовки майбутніх професійних істориків. Бо ж освіта, як і наука, не буває завершеною книгою, кожний новий рік приносить нові завдання. Історики знаходяться по-справжньому на передовій, бо залишаються перед фактом повномасштабного відновлення історичної правди про минуле України. В навчальному процесі історичного факультету університету ключовим є підхід, відповідно до якого історія – не лише свідок минулого, а й світло істини, жива пам'ять і мудрість нашого народу. Нагромаджений досвід стане надійним майданчиком на наступні десятиліття.

Примітки:

1. Брехуненко В., Ковальчук В., Ковальчук М., Корнієнко В. «Братня» навала. Війни Росії проти України XII – XXI ст. Київ, 2016. 248 с.
2. Михальченко Н. Великий цивилизационный взрыв на рубеже XX – XXI веков. Киев: Парламентское изд-во, 2016. 503 с.
3. Шпенглер О. Закат Европы. Очерки морфологии мировой истории. Москва: Мысль, 1993. Т. 1. 554 с.
4. Завальнюк О.М., Петров М.Б., Філінюк А.Г. Формування історичного мислення у студентів історичних факультетів університетів. *Актуальні проблеми трансформації соціогуманітарної освіти*: збірник наукових праць за підсумками Всеукраїнської науково-практичної конференції (4–5 грудня 2003 р.). Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Поділ. держ. ун-т, інформ.-видавн. відділ, 2004. С. 113.
5. Мак-Ніл В. Піднесення Заходу. Історія людського суспільства з авторською ретроспективною передмовою [пер. з англ. А. С. Волинський [та ін.]; ред. пер. Г.А. Галушка]. Київ: Ніка-Центр, 2002. С. 11-12.
6. Ньюман Л. Значение методологии: три основных подхода. *Социологическое исследование*. 1998. № 3. С. 133.
7. Лотман Ю.М. Клио на распутье. *Новое время*. 1993. № 47. С. 56-58.

8. Полянський О.А. Битви за історію України: від постмодерністських інтерпретацій до прямої українофобії. *Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету*: збірник наук. праць. Рівне: О. Зень, 2011. Вип. 21. С. 749.
9. Колесник І. Історія історіографії в Україні: методологічні моделі. *Історія історіографії і методологія історії в Польщі та в Україні* / [під ред. Я. Матерніцького, Я. Пісудінського і Л. Залізняка]. Пряшів: Вид-во Пряшівського ун-ту, 2015. С. 64-78.
10. Філінюк А.Г. Історичні дисципліни у стандартах вищої освіти в умовах сучасних державно-політичних і цивілізаційних викликів. *Проблеми дидактики історії*: збірник наук. праць / [редкол.: С. Копилов (голова, наук. ред.) та ін.]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка, 2017. Вип. 8. С. 20.
11. Соїчук Р.А. Сутність феномена українського менталітету. *Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету*: збірник наук. праць. Рівне: О. Зень, 2011. Вип. 21. С. 252.
12. Методологический синтез: прошлое, настоящее, возможные перспективы / [под ред. Б.Г. Могильницкого, И.Ю. Николаевой]. Томск: Изд-во Томского ун-та, 2002. 204 с. URL: https://books.google.com.ua/books/about/%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%B8%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D1%81%D0%B8%D0%BD.html?id=faI0AAAAMAAJ&redir_esc=y

The article attempts to characterize the system of staffing and theoretical and methodological component of training specialists of historical specialties of all levels of accreditation in the oldest institution of higher education in the Southwest Ukraine – Kamianets-Podilskyi National Ivan Ohiienko University. The accumulated experience of the dean's office and departments of the faculty of history, in particular, the Department of History of Ukraine, in this direction is summarized. The problems and perspectives of work on finding ways and means of its improvement taking into account the best achievements of Ukrainian and foreign practice are substantiated.

Key words: *personnel, theoretical and methodological component, training of specialists, faculty of history, Kamianets-Podilskyi National Ivan Ohiienko University, experience, problems, perspectives.*

Отримано: 17.12.2018